

25.4.2018

EOAK/2336/2017

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Anu Rita

RIIHIMÄEN VANKILAN SULJETUN OSASTON C3 OLOSUHTEET

1 KANTELU

Kantelijat pyysivät tutkimaan Riihimäen vankilan osaston C 3 toimintaa ja olosuhteita sekä heidän sijoittamistaan osastolle.

Kantelijoiden mukaan osasto C 3 on selleineen, muun muassa betonisänkyineen, ja toimintatiloineen kuin kopio varmuusosastosta C 2. Kaikki toiminta, tapaamiset mukaan lukien, tapahtuu osastolla ja kantelijoiden mielestä ainoa ero varmuusosastoon on se, että osastolla C 3 toimintaryhmät ovat suurempia eli neljän hengen ryhmiä. Vankien mennessä esimerkiksi keittiölle tai salille tilat suljetaan, kuten varmuusosastolla. Joka toinen päivä ulkoilu tapahtuu kahden hengen ryhmissä ”häkissä” kuten eristysosastolla ja varmuusosastolla olevilla. Kantelijat katsovat, että heidän oikeutensa oleskella päivittäin ulkona ja harjoittaa sopivaa liikuntaa ei toteudu.

Kantelijat moittivat sitä, että heidät voidaan vankilan toimenpitein sijoittaa osastolle C 3 määräämättömäksi ajaksi, kun taas käytännössä vastaavasta varmuusosastosijoituksesta päätetään keskushallintoyksikössä, sijoitukselle vaaditaan riittävät perusteet ja asia on otettava uudelleen harkittavaksi kolmen kuukauden väliajoin.

Kantelijat pyytävät tarkistamaan heidän osastollesijoitussyynsä, koska muun muassa yhdelle heistä oli sanottu, että sijoittamisen peruste on tilanpuute ja että toiselle osastolle voi päästä aikaisintaan elokuussa 2017.

Kantelijoiden mielestä heidän tilanteensa vastaa vankeuslain 18 luvun 5 §:ssä tarkoitettua erillään pitämistä. He vetoavat myös siihen, ettei heidän osaltaan ole olemassa vankeuslain 11 luvun 2 §:ssä vapaa-ajantoimintoihin osallistumisen rajoittamista koskevia syitä.

Kanteluun on liitetty asiointilomake, jossa yksi kantelijoista on tiedustellut, miksi he joutuvat joka toinen päivä ulkoilemaan häkeissä kahden hengen ryhmissä, vaikka kaikki haluaisivat ulkoilla normaalisti isolla pihalla. Rikosseuraamusesimiehen 25.3.2017 antaman vastauksen mukaan järjestelyn syy on aikaisemmin osastolla tapahtuneet järjestyshäiriöt. Vastauksen mukaan asia yritetään järjestellä siten, että häkkiulkoilua ei tarvita, mutta aikataulua tälle vastaaja ei ole pystynyt sanomaan.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin Riihimäen vankilan selvitys ja Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen lausunto.

Käytettävissäni on ollut myös osaston C 3 päiväjärjestys.

Kantelijoille varattiin tilaisuus antaa vastine lähettämällä selvitys ja lausunto kantelun ensimmäiselle allekirjoittajalle kantelijalle. Vastinetta ei ole annettu.

3 RATKAISU

3.1 Väite osaston C 3 yhteneväisyydestä varmuusosaston kanssa

Kantelijoiden mukaan Riihimäen vankilan osasto C 3 vastaa käytännössä varmuusosastoa, mutta vankeja sijoitetaan osastolle C 3 ilman sellaisia perusteita ja menettelyä, joita varmuusosastolle sijoittamisessa vaaditaan.

Omana kannanottonani totean tältä osin seuraavan.

Varmuusosastolle sijoitetun vangin yhteydenpitoa vankilan ulkopuolelle voidaan osastosijoituksen perusteella rajoittaa laajemmin kuin muiden vankien. Kirjeenvaihdon, puhelujen ja sähköisen viestinnän osalta tästä säädetään vankeuslain 12 luvun 8 §:ssä. Myös oikeus ottaa vastaan vieraita on varmuusosastolle sijoitetuilla vangeilla rajoitetumpi kuin muilla vangeilla (vankeuslaki 13 luku 1 § 2 mom).

Varmuusosastolle sijoitettujen vankien oikeutta osallistua joihinkin vapaa-ajantoimintoihin oman osastonsa ulkopuolella olevissa vankilan tiloissa voidaan rajoittaa. Vankeuslain 11 luvun 2, 3 ja 4 on säädetty rajoituksista muun muassa kirjastoon ja uskollisiin tilaisuuksiin pääsyn osalta sekä vapaa-ajanvietossa muutoinkin.

Tiedossani ei ole, että osastolle C 3 sijoitettuihin vankeihin olisi sovellettu edellä mainittuja varmuusosastolle sijoitettuja vankeja koskevia erityisiä rajoituksia eikä siihen lain mukaan olisi perustetakaan. Näin ollen osasto C 3 ei rinnastu varmuusosastoon, kuten kantelijat epäilevät.

Huomiotani on kuitenkin kiinnittänyt, että osaston C 3 päiväjärjestyksessä ei mainita kirjastosa käyntiä. Oikeusasiamiehen kanslian tarkastuksesta 12.3.2015 laaditussa tarkastuspöytäkirjassa (dnro 1243/3/15) on todettu, että C3-osastolla vangeilla on nykyisin mahdollisuus päästä kirjastoon kerran kahdessa viikossa. Tarkastuksesta 17.5.2016 laaditussa pöytäkirjassa (EOAK/1653/2016) on todettu, että vankilan kaikilta osastoilta on varmuusosastoa lukuun ottamatta jo jonkin aikaa päässyt käymään kirjastossa eikä aiemmin pelättyjä turvallisuusongelmia ollut apulaisjohtaja Saarisen mukaan ilmennyt. Epäselväksi jää, onko osaston vangeilla kanteluajankohtana ollut pääsy vankilan kirjastoon, kuten pitäisi olla. Käytettävissäni olevassa selvityksessä ei ole esitetty perustetta, jolla kirjastoon pääsy voitaisiin evätä osaston C 3 vangeilta. Saatan tämän Riihimäen vankilan tietoon.

3.2 Vankeuslain 18 luvun 5 §:n mukainen erillään pitäminen

Kantelijat katsoivat, että heitä pidetään erillään muista vangeista vankeuslain 18 luvun 5 §:ä vastaavalla tavalla. Kantelun ja saadun selvityksen mukaan vangit voivat osastolla ja ulkoilussa viettää aikaa yhdessä muutaman hengen ryhmissä. Vankeuslain 18 luvun 5 § tarkoittaa sitä, että vanki pidetään täysin erillään muista vangeista, myös samalle osastolle sijoitetuista vangeista. Näin ollen kantelijoiden osalta ei ole ollut kyse vankeuslain 18 luvun 5 §:ssä tarkoitettua erillään pitämisestä.

Vankeuslain 5 luvun 1 §:ssä säädetään vankilan osastoista. Vankilassa voi olla valvonnan aseteeltaan ja toiminnoiltaan erilaisia osastoja. Osastolle sijoittamisessa on otettava huomioon rangaistusajan suunnitelma, vangin yksilölliset ominaisuudet, ikä, vangin mahdollisuudet täyttää osallistumisvelvollisuutensa sekä vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen, vangin tai muun henkilön turvallisuus ja rikollisen toiminnan estäminen.

Kyse on vankilan järjestämisestä pienempiin, paremmin hallittavissa oleviin kokonaisuuksiin erilaisille vankiryhmille. Osastojen välillä voi olla eroja muun muassa sen suhteen, kuinka va-

paasti ja kuinka paljon vangit voivat oleskella osaston yhteisissä tiloissa. Siten laki mahdollistaa niin sanottujen suljettujen osastojen olemassaolon. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö vangeille tulisi tällaisellakin osastolla järjestää toimintaa ja vapaa-ajan toimintaa vankeuslain edellyttämin tavoin. Palaan tähän jäljempänä tarkemmin.

3.3 Vankilan osastojen ja eri osastoilla olevien vankien erillisuus

Silloinen apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen on 27.11.2009 tekemässään päätöksessä (dnro 1304/4/07) arvioinut vankilan osastointia ja sen vaikutusta eri osastojen vankien mahdollisuuteen tavata toisiaan. Päätöksessä on todettu osastoinnista muun muassa seuraavaa.

”...saman vankilan eri osastoille sijoitetuilla vangeilla ei aina ole vankilassa mahdollisuutta olla tekemisissä toistensa kanssa. Turvallisuuteen liittyvistä syistä suljettujen vankiloiden osastojen toiminta on viime vuosina kehittynyt yhä enemmän osastokohtaiseksi, muista osastoista erillään tapahtuvaksi. Aiemmin vankien oli mahdollista suljetussakin vankilassa varsin vapaasti liikkua osastolta toiselle tai tavata toisiaan eri toimintojen yhteydessä. Tietääkseni eri vankiloiden ja vankilojen eri osastojen välillä on edelleen suuria eroja siinä, voivatko vangit ja missä määrin olla tekemisissä muiden osastojen vankien kanssa.

Rikosseuraamusvirasto [nykyään Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö] on erään toisen asian yhteydessä antamassaan lausunnossa todennut, että uusissa ja peruskorjatuissa vankiloissa toimintojen järjestäminen tapahtuu osastoittain. Rikosseuraamusviraston mainitun lausunnon mukaan osastointi mahdollistaa sen, että vangeille voidaan antaa mahdollisuus suorittaa rangaistuksensa turvallisesti ilman toisten vankitovereiden painostusta ja uhkaa.

- - -

Vankilalle lain mukaan kuuluvasta oikeudesta sijoittaa vanki osastolle ja oikeudesta osaston päiväjärjestyksen vahvistamiseen sekä vankilan toimintojen ja tilojen käytön muuhunkin järjestämiseen voi seurata se, että eri osastojen vangeilla ei käytännössä ole päivittäisissä toiminnoissaan mahdollisuutta olla tekemisissä toistensa kanssa.

- - -

Vankilan osastoja koskevassa vankeuslain 5 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetään siitä, että vankilassa voi olla avoimuudeltaan ja toiminnoiltaan erilaisia osastoja, sekä vangin sijoittamisesta vankilassa eli vangin osastosijoituksesta päätettäessä huomion otettavista seikoista. Vankilan osastoinnin tarkoituksena on lisäksi, lain esitöiden mukaan, paitsi ottaa sijoittelussa huomioon vankiryhmien erilaisuus ja erilaiset tarpeet myös muodostaa helpommin hallittavia kokonaisuuksia, toisin sanoen lisätä vankilan turvallisuutta.

- - -

Vankeuslain 11 luvun 2 §:ssä taataan vangille oikeus viettää vapaa-aikaansa yhdessä muiden vankien kanssa. Nähdäkseni tämä oikeus ei ole rajoittamaton. Vankilan toimivallassa on päättää, millaista vapaa-ajantoimintaa ja mille vankiryhmille vankilassa järjestetään. Vangilla on siten oikeus vapaa-ajan viettoon muiden vankien kanssa osana sitä vankiryhmää, yleensä yhdessä sijoitusosastonsa vankien kanssa, jonka vankila on vankkeja sijoittamalla ja toiminnan järjestämisestä päättämällä määritellyt. Tältä osin vankien oikeudesta yhdessä oloon on siis säädetty.”

Jääskeläisen esittämä vastaa omaakin käsitystäni asiasta. Ei ole lainvastaista, että osaston C 3 toiminta ja vapaa-ajantoiminta järjestetään osaston vankien kesken. Viitataan kuitenkin CPT:n¹ kannanottoon asuintilojen ulkopuolella tapahtuvasta toiminnasta.²

¹ European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment - Kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi toimivan Eurooppalainen komitea

² “The CPT must nevertheless stress that moves away from large-capacity dormitories towards smaller living units have to be accompanied by measures to ensure that prisoners spend a reasonable part of the day engaged in purposeful activities of a varied nature outside their living unit.” Extract from the 11th General Report of the CPT, published in 2001.

3.4 Sellin ulkopuolisen ajan riittävyys ja toiminnan mielekkyys

Suljetuissa vankiloissa on laajalti ongelmana, että kaikille vangeille ei kyetä järjestämään toimintaa ja vapaa-ajantoimintaa riittävässä määrin. Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja on käsitellyt vankien sellin ulkopuolisen ajan vähäisyyttä ja tämän ongelmallisuutta päätöksessään 24.6.2015 (dnro 1901/2/11). Hän on todennut muun muassa seuraavaa.

”Kaiken vankeja koskevan sääntelyn ja suositusten lähtökohta kuitenkin on, että vapaudenmenetyksen tarkoituksena on kuntouttaa vankia, jotta tämä vapautuessaan kykenee sopeutumaan yhteiskuntaan. Tätä tavoitetta ei voida saavuttaa, jos vangit ovat pääosin selleissään toimeettomina. Selvää on myös, että ihmiskontaktien vähäisyys ja toiminnan puute on haitallista niin psyykkiselle kuin fyysisellekin hyvinvoinnille. Pahimmillaan sellin ulkopuolisen ajan ja kontaktien vähäisyys voi loukata ihmisarvoisen kohtelun vaatimusta. Pidän CPT:n käyttämää kahdeksan tunnin vähimmäisrajaa tarkoituksenmukaisena. Sen toteutuessa vangin sellissäoloajaksi jää edelleen 16 tuntia vuorokaudessa, mikä on varsin pitkä aika.

Asiassa ei mielestäni ole kuitenkaan syytä keskittyä siihen, onko kahdeksan tuntia sopivin määre, vaan siihen, että suuri joukko vankeja suorittaa rangaistustaan hyvin suljetuissa olosuhteissa. Tämän vankijoukon mahdollisuus täyttää osallistumisvelvollisuutensa, joka vangin näkökulmasta on kirjoitettu lakiin myös oikeutena, tai mahdollisuus osallistua vapaa-ajantoimintoihin, joiden järjestämiseen vankilalla lain mukaan on velvollisuus ja joihin vangilla myös on oikeus osallistua yhdessä muiden vankien kanssa, on toteutettu puutteellisesti. Tilanne on vastoin Rikosseuraamuslaitosta velvoittavia säännöksiä. Ymmärtääkseni Rikosseuraamuslaitos on kanssani samaa mieltä siitä, ettei vankeuden täytäntöönpanon tavoitteita kyetä useimmissa suljetuissa vankiloissa riittävästi täyttämään niin, että ne toteutuisivat kaikkien vankien ja tutkintavankien osallistumismahdollisuuden ja vapaa-ajantoimintojen osalta. Tilanne on epätydyttävä sekä yhteiskunnan turvallisuuden että yksittäisten vankien näkökulmasta.”

Riihimäen vankilan C 3 osaston toiminta ja olosuhteet ovat usein aiemminkin olleet sekä kanteluasioina että omana aloitteena eduskunnan oikeusasiamiehen tutkittavina. Toimintojen riittävyys ja kehittäminen C 3 osastolla on ollut esillä muun muassa omassa aloitteessa dnro 2066/2/08 (päätös 19.5.2010), jossa on selostettu myös CPT:n Suomeen vuonna 2008 tekemältään käynniltä esittämiä havaintoja Riihimäen vankilan C 3 osastosta. Päätöksessä todetaan CPT:n lausuneen tuolloin seuraavaa.

Komitea suositti, että osaston päiväjärjestystä tarkastellaan uudelleen. Tavoitteena tulisi olla sen varmistaminen, että vangeilla on kohtuullisen vapaat olot omissa yksiköissään, vastapainona sille turruttavalle vaikutukselle, joka vangin henkiselle terveydelle ja sosiaalisille taidoille aiheutuu yksikön eristyneestä ilmapiiristä. Vangeille tulee myös tarjota heidän yksilöllisiä tarpeitaan vastaavaa järjestettyä toimintaa (johon sisältyy työtä, koulutusta ja kuntoutusohjelmia).

CPT on vierailut Suomessa tämän jälkeenkin, vuonna 2014. Myös tuolloin se arvosteli Riihimäen vankilan suljettujen osastojen olosuhteita ja vankien mahdollisuutta sellin ulkopuoliseen toimintaan. CPT totesi muun muassa seuraavaa.

CPT suositteli lisätoimenpiteitä, jotta erityisesti Riihimäen vankilassa vangeilla olisi mahdollisuus valita tarpeidensa mukaan räätälöityä mielekästä tekemistä. Vankien välisen väkivallan seurauksena jo muutenkin hyvin tiukasti rajatut toiminnat erityisesti Riihimäen vankilan suljetuilla ja varmuusosastoilla olivat köyhtyneet entisestään.

Paikalla on oltava riittävä määrä henkilökuntaa, jotta yksikään vankien välinen väkivalta ja uhkailutapaus ei jää huomaamatta. Komitea toisti suosituksensa ryhtyä toimiin sen varmistamiseksi, että 'pelkääjillä' ja muilla vangeilla joita pidetään erillään, koska heidän

katsotaan olevan väkivaltaisia tai muuten 'hankalia' olisi tosiasiallinen mahdollisuus mielekkääseen toimintaan. Jotta tämä voisi toteutua, henkilökunnan läsnäoloa tulisi lisätä vankien asuintiloissa, etenkin suljetuilla osastoilla.

Riihimäen vankilan suljetulla osastolla vangit pääsivät kuntosalin ja keittiön kolmen tunnin ajan päivittäin yhdessä muutaman muun osastonsa vangin kanssa ja he saivat ulkoilla tunnin päivässä tilavalla pihalla. He olivat kuitenkin suljettuina selleihinsä loput 20 tuntia vuorokaudesta ilman mielekästä tekemistä.

CPT toistaa suosituksensa, että Riihimäen vankilan suljetun osaston päiväjärjestyksiä ja toimintoja tarkastellaan uudelleen. Tavoitteena tulisi olla sen varmistaminen, että vangeilla on kohtuullisen vapaat olot omissa yksiköissään, vastapainona sille turruttavalle vaikutukselle, joka vangin henkiselle terveydelle ja sosiaalisille taidoille aiheutuu yksikön eristyneestä ilmapiiristä. Vangeille tulisi myös tarjota heidän yksilöllisiä tarpeitaan vastaavaa järjestettyä toimintaa, johon sisältyy työtä, koulutusta ja kuntoutusohjelmia.

Vankeuslain 5 luvun 8 §:n mukaan vankilan osastoilla tulee olla päiväjärjestys. Tähän kanteeseen annettussa aluekeskuksen lausunnossa kerrotaan osaston C 3 toiminnasta ja päiväjärjestyksestä muun muassa seuraavaa.

"Päiväjärjestyksen mukaisesti osastolla on arkisin toiminta-aikaa kello 7.30-10.30, jonka jälkeen on ruokailu. Ruokailun jälkeen osastolla on ohjattua toimintaa erillisen viikko-ohjelman mukaisesti kolme tuntia, jonka jälkeen on tunnin ulkoilu.

Aluekeskus pitää ongelmallisena tilannetta, jossa vankien oikeus viettää aikaa toisten vankien kanssa sekä osallistua toimintaan ei täysin toteudu.

Yhtenä Rikosseuraamuslaitoksen lähityöhankkeen valtakunnallisena tavoitteena on ollut vankien sellin ulkopuolisen ajan lisääminen ja toimintojen kehittäminen. Riihimäen vankilan rajoitetun toiminnan osastoilla tältä osin tavoitteena on ollut, että ohjaaja pitää ruokaryhmää kerran viikossa. Lisäksi ohjaaja pitää kerran viikossa Mielekäs päivä ja Silta-ryhmää. Näistä ensimmäinen on keskustelu- ja toimintaryhmä, jossa lisätään arjen taitoja. Jälkimmäinen taas on vapautteen valmentavaa ryhmätoimintaa. Lisäksi rajoitetun toiminnan osaston vangeilla on ollut mahdollisuus käydä viikkaamossa töissä puoli päivää kerrallaan. Edellä mainitut ryhmä- ja työtoimintaan liittyvät tavoitteet ovat toteutuneet joissakin määrin. Toimintojen tarjoamiseen ja osallistumiseen vaikuttaa kuitenkin myös vankien oma suhtautuminen tarjottuun toimintaan. Lisäksi rajoitetun toiminnan osaston vangeilla on kesäisin mahdollisuus käydä ulkoiluhäikeissä heittelemässä koripalloa tai tikkaa."

Päiväjärjestyksen perusteella jää epäselväksi, paljonko osaston vangeilla on sellin ulkopuolista aikaa.

Päiväjärjestykseen on merkitty toiminta-aikaa arkisin 7.30–10.30. Kantelun ja saadun selvityksen mukaan vangit jaetaan sellin ulkopuolella oltaessa enintään neljän hengen ryhmiin. Epäselväksi jää, onko aamupäivän toiminta-aika puolitettu näiden ryhmien kesken siten, että toiminta-aikaa on tosiasiaassa vankia kohti vain 1½ tuntia kolmen tunnin sijasta vai ovatko vankiryhmät joissakin toiminnoissa siten, että ryhmät ovat eri paikoissa ja kumpikin ryhmä on sellin ulkopuolella kolme tuntia. Toiminnan laatua ei kerrota. Tietääkseni toiminnaksi on joskus saatettu merkitä esimerkiksi se, että vangit voivat käyttää osaston keittiötä tai osastolla olevia kuntosalilaitteita. Nyt epäselväksi jää, mitä toimintaa vangeilla aamupäivän "toiminta-aikana" on, onko sitä kaikilla osaston vangeilla joka päivä ja mikä on aamupäivän toiminta-ajan päivittäinen kesto kunkin vangin kohdalla.

Epäselvää on, jaetaanko ruoka selleihin ja tapahtuuko päiväjärjestykseen kolme kertaa päivässä merkitty ruokailu selleissä siten, että ovet ovat lukittuina vai onko osasto ruokailtaessa niin sanotusti auki ja vangeilla mahdollisuus liikkua ja ruokailla yhteisissä tiloissa yhdessä.

Päiväjärjestykseen on merkitty myös ”toimintaa erillisen viikko-ohjelman mukaan korkeintaan neljälle vangille kerrallaan klo 11–14”. Tältäkin osin on epäselvää, onko toimintaa kahdelle vankiryhmälle yhtä aikaa, vai onko tämä aika jaettu puoliksi tai jotenkin muutoin kahden vankiryhmän kesken. Tämänkin toiminnan laatu jää epäselväksi. Epäselvää on myös, onko tätä toimintaa kaikkina viikon arkipäivinä. Ilmeisesti näin ei ole, kun aluekeskus toteaa tavoitteena olleen, että ohjaaja pitää ruokaryhmää kerran viikossa, minkä lisäksi ohjaaja pitää kerran viikossa Mielekäs päivä ja Silta-ryhmää. Aluekeskuksen mukaan rajoitetun toiminnan osaston vangeilla on lisäksi ollut mahdollisuus käydä viikkaamossa töissä puoli päivää kerrallaan. Epäselväksi jää, eivätkö kantelijat ole suostuneet osallistumaan tähän työtoimintaan. Täysin selvää ei ole sekään, olisiko työtä viikkaamossa ollut puolipäiväisesti kaikille arkipäiville vai tarkoittaako ”kerrallaan” sitä, että työmahdollisuus olisi ollut satunnaisesti silloin tällöin.

Osaston C 3 toiminnasta on tehty myös toinen kantelu (EOAK/2791/2017), jonka mukaan ”Vankien eriarvoisuus näkyy osastolla... ruokailuryhmien myötä. Osastolla on vain 8 ihmistä ja ruokaryhmiä järjestetään vain neljälle eli toisilla neljällä vangilla on paha mieli aina, kun tekevät ruokailuryhmissä ruokaa.” Tähän väitteeseen ei ole asiassa 2791/2017 annettu selvitystä ja kuten edeltä käy ilmi, tähänkin kanteluun saadun selvityksen ja lausunnon perusteella jää epäselväksi, miten vangeilla on mahdollisuus osallistua ruokaryhmään. Kantelun 2791/2017 perusteella vaikuttaa siltä, että joko osalla vangeista ei ole ollut lainkaan osallistumismahdollisuutta tai jos kaikilla on ollut mahdollisuus osallistua, tämä on voinut tapahtua enintään vuoro- viikoin eli joka toinen viikko.

Viikonloppujen ja arkipyhien osalta päiväjärjestykseen on merkitty kolme tuntia toiminta-aikaa ja tunti ulkoilua. Lisäksi mainitaan, että sunnuntaisin on kirkko kello 11 ja sauna. Kirkossa käynti sijoittuu toiminta-aikaan, joka on kello 9–12. Saunan ajankohtaa ei mainita. Viikonloppuisin päiväjärjestykseen merkitty toiminta-aika on siten arkipäiviä niukempi. Tältäkin osin jää sunnuntaista kirkossa käyntiä lukuun ottamatta epäselväksi, millaiseen toimintaan on mahdollista osallistua.

Aluekeskus toteaa, että mainitut ryhmä- ja työtoimintaan liittyvät tavoitteet ovat toteutuneet jossakin määrin. Epäselväksi jää, tarkoittaako tämä sitä, että ryhmiä ei kuitenkaan jostakin syystä ole viikoittain järjestetty tai työtoimintaan ei kuitenkaan ole ollut mahdollista mennä suunnitellusti, vai viitataanko tällä vankien omaan osallistumishalukkuuteen. Epäselväksi jää myös, mitä ajallisesti ja määrällisesti tarkoittaa ”jossakin määrin”. Mielestäni tästä syntyy vaikutelma, että ryhmät ja työtoiminta ovat useammin jääneet toteutumatta kuin toteutuneet.

Edellä kerrotun perusteella vaikuttaa siltä, että osaston C 3 vangeille ei ole riittävässä määrin tarjolla vankeuslain 8 luvun mukaista toimintaa ja 11 luvussa tarkoitettua vapaa-ajan toimintaa. Vaikka tilanteen epätydyttävävyys on jo pitkään ollut Rikosseuraamuslaitoksen tiedossa, tilanne ei juurikaan ole parantanut. Positiivista on, että toimintojen lisääminen on ollut tulostavoitteena, mutta tyydyttävään tilanteeseen ei ilmeisesti vieläkään ole päästy. Ajallisen tavoitteen lisäksi sellin ulkopuoliseen toimintaan ja vankien toimintaan yleensäkin liittyy laadullinen edellytys. Toiminnan tulisi edistää rangaistusajan suunnitelman tavoitteita ja olla siten mielekästä vangin kuntoutumista ja yhteiskuntaan sopeutumista ajatellen. Kyse ei ole vain kansainvälisistä suosituksista, vaan myös vankeuslain lähtökohdasta.

3.5 Osaston vankien jakaminen toimintaryhmiin ja päiväjärjestys

Saadun selvityksen mukaan osaston toimintatilojen koko määrää tiloissa samaan aikaan oleskelevien vankien maksimimäärän siten, että henkilömäärä on määritelty neljäksi. Osastolla on myös vankien välisiä kulttuurisia ja etnisiä jännitteitä eivätkä vangit pääsääntöisesti käy osaston toiminnoissa erilaiseen etniseen tai kulttuuriseen ryhmään kuuluvan vangin kanssa.

Osaston vankien jakaminen toimintaryhmiin ei ole lainvastaista. Jakamiseen lienee ollut perusteet sekä osaston yhteistilojen ahtauden vuoksi että turvallisuuden takaamisen kannalta. Asiassa olisi kuitenkin voitu etsiä muitakin toimintamalleja. Turvallisuuteen voidaan vaikuttaa henkilökunnan läsnäololla, minkä myös aluekeskus on lausunnossaan todennut. Nähdäkseni osa henkilökunnan ammattitaitoa ja tehtävää on puuttua eri vankiryhmien välisiin jännitteisiin ja pyrkiä purkamaan niitä. Tällaisista pyrkimyksistä ei ole esitetty mitään selvitystä. Lisäksi vankilankin kannalta tarkoituksenmukaisin ratkaisu olisi, jos samalle osastolle ei sijoitettaisi vankeja, joiden välillä on perustavanlaatuisia turvallisuusuhon aiheuttavia jännitteitä.

Erilaisiin etnisiin ja kulttuurisiin ryhmiin kuuluvien vankien määrä on parissa vuosikymmenessä huomattavasti lisääntynyt. Tämän vuoksi vankilan tulee pyrkiä löytämään keinoja eri ryhmien välisten jännitteiden vähentämiseen vankiyhteisössä. On tuskin kestävä ratkaisu, jos vangeista turvallisuuden takaamiseksi joudutaan etniseen tai kulttuuriseen taustaan perustuen muodostamaan toisistaan erillään toimivia ryhmiä. Vankilan tilat ja henkilökunnan määrä asettanevat rajat sille, kuinka erottelu pystyttäisiin toteuttamaan. Erottelu voi myös johtaa vankien eriarvoiseen kohteluun. Ymmärrän, että joissakin tilanteissa ryhmiin jaottelua erillään pitämiseksi voidaan joutua tekemään, mutta nähdäkseni tämä ei voi olla ainoa ja säännönmukainen ratkaisu.

Ongelmallista ryhmäjaossa on myös, että kuhunkin ryhmään sovellettava päiväjärjestys ei riittävästi käy ilmi osaston päiväjärjestyksestä. Vastaavanlainen tilanne on ollut aiemmin esillä erään toisen vankilan osalta (oikeusasiamies Jääskeläisen ratkaisu 30.12.2010, dnro 619/4/09). Tuolloin vankila korjasi tilanteen kirjaamalla kunkin ryhmän todellisen toiminta-ajan päiväjärjestykseen kantelunaikaista selvemmin. Nähdäkseni osaston C 3 päiväjärjestyksestä tulee täsmentää.

3.6 Ulkoiluolosuhteet

Kantelijat kertovat, että joka toinen päivä ulkoilu tapahtuu kahdenhengen ryhmissä ”häkissä”, kuten eristysosastolla ja varmuusosastolla olevilla.

Selvityksen mukaan joka toinen päivä C 3 -osaston niin sanotulla isolla pihalla ulkoilevat kansalliset ja pienemmissä häkkiulkoilutiloissa eri kansallisuuksia olevat vangit. Seuraavana päivänä osat vaihtuvat. Ulkoiluhäkkeihin on selvityksen mukaan lisätty aktiviteetteja, muun muassa verkot pallopelejä varten. Järjestelyn peruste ovat edellä mainitut jännitteet ja se, että kaikki vangit pystyvät ulkoilemaan oman turvallisuutensa vaarantumatta. Selvityksessä todetaan, että ulkoilujen jakamisen tarkoituksenmukaisuutta arvioidaan jatkuvasti päivittäisessä työskentelyssä.

Riihimäen vankilan osaston C 3 vankien ulkoilun järjestäminen niin sanottuna häkkiulkoiluna on ollut käsiteltävänä useita kertoja aiemminkin. Omana aloitteena on koko Rikosseuraamuslaitoksen osalta käsitelty vankiloihin rakennettuja erillisiä ulkoilualueita vangeille, joiden ei ollut katsottu voitavan eri syistä ulkoilla yhdessä muiden vankien kanssa (apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläisen päätös 31.12.2008, dnro 2076/2/06). Asiaa ryhdyttiin selvittämään omana aloitteena, koska erillisten häkkimäisten ulkoilutilojen käyttö – ainakin pitkäaikaisesti ja ilman muuta oheisliikuntaa – vaikutti ongelmalliselta.

Riihimäen vankilan osalta selvitetiin tuolloin, että vankilassa oli neljä omassa aloitteessa tarkoitettua erillistä ulkoilutilaa, joista kunkin koko oli 78 m². Selvityksen mukaan erillisulkoilualueet oli rakennettu varmuusosastoa ajatellen ja niillä ulkoilivat eristetyt tai muutoin vaarallisiksi tai väkivaltaisiksi arvioidut vangit sekä varmuusosaston vangit.

Omaan aloitteeseen annetussa selvityksessä Rikosseuraamusvirasto (nykyään Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö) totesi, että erityisalueilla ulkoilevilla vangeilla on useissa vankiloissa mahdollisuus tunnin ulkoilun lisäksi osallistua myös muuhun liikuntaan. Rikosseuraamusvirasto piti tätä erityisen tärkeänä silloin, kun vanki ulkoilee tällaisella alueella muutoin kuin lyhyen ajan.

Omaan aloitteeseen antamassaan päätöksessä apulaisoikeusasiamies totesi, että erillisessä ulkoilutilassa ulkoilu oli saadun selvityksen mukaan poikkeuksellista ja kestoiltaan pääosin lyhytaikaista. Hän totesi muun muassa Riihimäen vankilan erillisulkoilutilojen olevan kooltaan kriittisiä, mutta jos ulkoiluun ei osallistu samaan aikaan rakennussuunnitteluohjeen mukaista määrää enemmän vankeja, tiloja voidaan pitää tyydyttävänä. Riihimäen vankilan osalta tämä tarkoitti, että ulkoilutilassa saa olla vain kaksi vankia kerrallaan, jotta rakennussuunnitteluohjeen mukainen minimipinta-ala vankia kohti ei ylity.

Oman aloitteen jälkeen Riihimäen vankilan erillisulkoilutilan käyttöä osaston C 3 vankien ulkoilussa on käsitelty ainakin ratkaisuisissa 3925/4/10, 1362/4/11, 2638/4/13 ja 3319/4/13. Kaikkiin näihin kanteluihin saatujen selvitysten mukaan kyse oli ollut poikkeuksellisesta tilanteesta, esimerkiksi henkilökunnan koulutuksen tai muun henkilökuntavajauksen vuoksi. Kyse oli ollut vain yksittäisistä päivistä ja järjestelylle oli ollut erityinen syy. Kanteluihin annetuissa ratkaisuisissa katsottiin, että tällaiset poikkeukselliset ulkoilujärjestelyt eivät antaneet aiheutta toimenpiteisiin ja että järjestelyille oli ollut hyväksyttävät perusteet.

Nyt on kyseessä toisenlainen tilanne. Järjestely on ollut säännönmukainen ja pitkäaikainen. Kantelun liitteenä oleva asiointilomake, jossa yksi kantelijoista tiedustelee perusteita ”häkkiulkoilulle”, on päivätty 23.3.2017. Vankilan selvitys kanteluun on annettu 27.4.2017 ja aluekeskuksen lausunto on annettu 14.6.2017. Lausunnosta ei käy ilmi, että ulkoilukäytäntöä olisi kantelun jälkeen muutettu. Oikeusasiamiehen kansliassa on tällä hetkellä vireillä myös 17.11.2017 päivätty osastoa C 3 koskeva kantelu, jossa kantelija kertoo, että ”C 3:lla pääsee kaksi kertaa viikossa niin kutsutulle isolle pihalle, kun taas C 2:lla jokainen ulkoilu on häkissä” (EOAK/6658/2017). Vankilan tuohon kanteluun antamassa 7.12.2017 päivätyssä selvityksessä ei ole otettu kantaa ulkoilua koskevaan väitteeseen. Näiden tietojen perusteella osaston C 3 vankien ulkoilu erillisulkoilutilassa vähintään joka toinen päivä on jatkunut ainakin maaliskuusta 2017 joulukuulle 2017. Pidän tätä ongelmallisena. Perustelen kannanottoani seuraavasti.

Vankeuslain 7 luvun 6 §:n mukaan vangille on annettava mahdollisuus ulkoilla vähintään tunti päivässä, jollei vangin terveydentila taikka vankilan järjestykseen tai turvallisuuteen liittyvä erityisen painava syy ole esteenä.

Vankeuslain 1 luvun 3 §:ssä säädetään vankeuden täytäntöönpanon sisällölle asetettavista vaatimuksista. Sen 3 momentin mukaan vangin mahdollisuuksia ylläpitää terveyttään ja toimintakykyään on tuettava. Vapaudenmenetyksestä aiheutuvia haittoja on pyrittävä ehkäisemään.

Kansainväliset suositukset lähtevät siitä, että ulkoilun pitää olla enemmän kuin pelkkä mahdollisuus oleskella ulkoilmassa. Suositusten mukaan vankiloiden päiväjärjestysten olennaisena osana tulee olla vankien mahdollisuus fyysistä kuntoa edistävään liikuntaan.

Yhdistyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissääntöihin (2015, niin sanotut Nelson Mandela -säännöt) sisältävät ajatuksen riittävän liikunnan järjestämisestä. Sääntö 23 kuuluu seuraavasti³.

1. Jokaisella vangilla, joka ei tee ulkotöitä, on oltava mahdollisuus harrastaa päivittäin vähintään tunti sopivaa liikuntaa ulkoilmassa, jos sää sen sallii.
2. Nuorten vankien ja muiden iältään ja fyysiseltä kunnoltaan kykenevien vankien on saatava liikuntamahdollisuuden aikana fyysistä ja virkistävää harjoitusta. Tätä varten tulisi tarjota tilat, laitteet ja välineet.

Euroopan Neuvoston vankilasääntöjen (rec(2006)2) säännössä 27 todetaan seuraavaa.

- 27.1 Jokaiselle vangille on tarjottava mahdollisuus harrastaa vähintään tunnin ajan liikuntaa joka päivä ulkoilmassa, jos sää sallii.
- 27.2 Kun sää on huono, vankien liikuntamahdollisuus on järjestettävä muulla tavoin.
- 27.3 Asianmukaisesti järjestettyjen fyysistä kuntoa edistävien sekä riittävästi liikuntaa ja virkistäytymismahdollisuuksia tarjoavien toimintojen on oltava keskeinen osa vankiloiden päiväjärjestystä.
- 27.4 Vankilaviranomaisten on avustettava kyseisissä toiminnoissa järjestämällä tarkoituksenmukaiset laitteet ja välineet.
- 27.5 Vankilaviranomaisten on järjestettävä erikoistoimintoja niitä tarvitseville vangeille.
- 27.6 Virkistäytymismahdollisuuksia, joihin kuuluvat urheilu, pelit, kulttuuritoiminta, harrasteet ja muut vapaa-ajan toiminnot, on tarjottava ja vankien on mahdollisuuksien mukaan saatava järjestää niitä itse.
- 27.7 Vankien on voitava viettää aikaa toistensa kanssa harrastaessaan liikuntaa ja osallistuessaan virkistystoimintoihin.

CPT edellyttää, että kaikille vangeille poikkeuksetta tarjotaan mahdollisuus ulkoiluun tiloissa, jotka ovat *kohtuullisen tilavat (kursivointi tässä)*⁴.

Riihimäen vankilan osalta CPT on viimeisimmällä käynnillään (kts. edellä mainittu selonteko vuoden 2014 käynnistä) esittänyt toimenpiteitä varmuusosaston vankien käytössä olleiden ulkoilualueiden osalta. CPT on todennut, että ulkoilualueet olivat pieniä, paljaita ja olemukseltaan ankeita. CPT suositteli ryhtymään toimenpiteisiin ulkoilualueiden laajentamiseksi ja parantamiseksi. CPT:n kannanotto koskee ymmärtääkseni samoja ulkoilualueita, joista osaston C 3 vankien kanteluissa on kyse.

Suomen valtion vastauksessa CPT:lle (CPT/Inf (2015) 33) todetaan, että varmuusosaston ulkoilupihan pinta-ala on 75 m². Ulkoilupihan seinistä kaksi on umpinaista, ja kaksi seinää ja katto ovat läpinäkyvää verkkoa. Jokaisessa pihassa on pieni katos säänsuojaksi. Yhdellä ulkoilupihalla on kuntoiluvälineet. Pihat ovat kameravalvottuja.

Tietääkseni osaston C 3 vankien liikunnan harjoittaminen sisätiloissa rajoittuu osaston sisällä olevan huoneeseen, jossa ilmeisesti on joitakin kuntoilulaitteita. Kantelijat kertovat, että ”salilta emme saa edes ikkunoita auki ja kun neljä vankia hikoilee pienessä sellin kokoisessa tilassa, alkaa jo happi loppua”. Yleensä suljettujen vankiloiden vangeille on tarjolla mahdollisuus lii-

³ Exercise and sport, Rule 23

1. Every prisoner who is not employed in outdoor work shall have at least one hour of suitable exercise in the open air daily if the weather permits.
2. Young prisoners, and others of suitable age and physique, shall receive physical and recreational training during the period of exercise. To this end, space, installations and equipment should be provided.

⁴ “The CPT considers that every prisoner should be offered a minimum of one hour of outdoor exercise every day. Outdoor exercise yards should be spacious and suitably equipped to give inmates a real opportunity to exert themselves physically (e.g., to use in sports); they should also be equipped with a means of rest (e.g., a bench) and a shelter against inclement weather.” CPT standards, CPT/Inf (2015) 44.

kuntasalin käyttöön esimerkiksi pallopelien pelaamiseksi ja mahdollisuus hyvin varustetulla kuntosalilla käyntiin. Lisäksi ulkoilu tapahtuu yleensä sellaisella piha-alueella, joka on niin kookas, että esimerkiksi juoksuliikuntaa on mahdollista harrastaa.

Riihimäen vankila on pyrkinyt järjestämään liikuntamahdollisuuksia myös osastolle C 3, kun vangit voivat kuntoilla osastolla ainakin jonkin verran ja kun selvityksen mukaan erillisulkoilualueelle on lisätty aktiviteetteja, muun muassa verkot pallopelejä varten. Tästä huolimatta liikuntamahdollisuudet ovat rajoitetummat kuin suljetussa vankilassa yleensä. Osaston C 3 vankien fyysinen aktiivisuus on muutoinkin vähäisempää ja elämänpiiri rajoitetumpi kuin useimmilla muilla vangeilla, koska he oleskelevat pääosin osastolla. Vankien fyysisen ja psyykkisenkin hyvinvoinnin sekä vankien yhdenvertaisen kohtelun kannalta olisi nähdäkseeni perusteltua, että osaston C 3 vankien ulkoiluun ei käytettäisi erillisulkoilualueita.

Asiassa ei esitetty mitään selvitystä siitä, miksi vankiryhmät eivät voisi ulkoilla peräkkäisinä aikoina normaalilla ulkoilupihalla. Vaihtoehtona erillisulkoilutilan käytölle on koko osaston yhteistä ulkoilua valvovan henkilökunnan riittävä määrä. Lisäksi voidaan kysyä, mitä on tehty vankien välisten jännitteiden lieventämiseksi, jotta niiden aiheuttamista rajoituksista osastolla ja ulkoilussa voitaisiin luopua.

Tiedän, että Riihimäen vankilan henkilökuntaresurssit ja vankilan tilat ovat rajalliset, mutta vankien asianmukaisen kohtelun näkökulmasta Rikosseuraamuslaitoksen velvollisuus on huolehtia siitä, ettei vankien oikeuksia jouduta rajoittamaan puuttuvien resurssien vuoksi.

3.7 Sellien varustelu osastolla C 3

Kantelijoiden mukaan he asuvat varmuusosaston kanssa ”identtisissä tiloissa muun muassa betonisängyllä”.

Sellien varustelu oli esillä CPT:n vuoden 2014 käyntiä koskevassa selonteossa, jossa todettiin muun muassa seuraavaa.

CPT suhtautui kriittisesti tiettyihin aineellisiin olosuhteisiin Riihimäen vankilan suljetuilla osastoilla ja varmuusosastolla ja suositteli, että järjestelyjä parannettaisiin. CPT totesi, että Riihimäen vankilan suljettu osasto oli malliltaan ja paikkaluvultaan vastaava kuin laitoksen varmuusosasto ja suljetun osaston olosuhteet olivat vastaavat kuin varmuusosastolla.

Varmuusosaston osalta CPT oli todennut, että varusteet olivat karuja ja huonokuntoisia joissakin selleissä, ja suihkut ja pesutilat olivat riittämättömiä. CPT suosittelee, että näiden puutteiden korjaamiseksi ryhdytään toimenpiteisiin.

Suomen hallitus vastasi selontekoon seuraavasti (CPT/Inf (2015) 33).

Sellien varustuksena Riihimäen vankilassa on pöytä, sänky, vaatekaappi, televisio sekä dvd-soitin. Selleissä on wc sekä suihkutila. Vahingontekojen välttämiseksi on varmuusosaston sellin sänky tehty betonista, pöytä on pultattu seinään kiinni ja veden saanti suihkusta on painonapin takana, joka on sijoitettu kattoon. Suihkunapin osalta Etelä-Suomen aluekeskuksen kiinteistöpäällikkö selvittää vaihtoehtoista ratkaisua, koska lyhyillä vangeilla on vaikeuksia painaa suihkunappia katossa.

Vankilan C-siiven rajoitetun toiminnan osasto C3 (suljettu osasto) ja varmuusosasto C2 ovat varustukseltaan erilaisia kuin vankilan muut osastot. Osastojen C5 ja C4 sellit vastaavat täysin vankilan muiden sellien varustusta eikä näissä ole poikkeuksia. Vankilan henkilökunnan turvallisuuden ja vahingontekojen välttämiseksi on C3:lla ja varmuusosastolla C2:lla vastauksen mukainen varustus sellissä.

Osaston C3 sellien olosuhteet ja kalustus ovat olleet aiemmin esillä ainakin omana aloitteena (2066/2/08, päätös 19.5.2010) sekä kahdessa viime vuonna tehdyssä kanteluratkaisussa (EOAK/463/2017, päätös 26.4.2017 ja EOAK/3296/2017, vastaus 5.6.2017). Vuonna 2010 tehdyssä päätöksessä todetaan muun muassa seuraavaa.

Alun perin osastot [C 2 ja C 3] rakennettiin ja kalustettiin kuten muutkin vankilan osastot, mutta vankien hajotettua sellitilansa vuonna 2005, kalustus uusittiin nykyiseksi. Rikosseuraamusviraston mukaan tapauskohtaisesti tulisi harkita sitä, että selliin voitaisiin sijoittaa varusteita enemmän, mikäli ilmeistä vaaraa tavaroiden hajottamiselle ei ole.

Oikeusasiamies lausui kannanottonaan, että yksittäinen, joskin vakava, vankilan fyysisiin rakenteisiin kohdistunut rikos ei saisi johtaa siihen, että sellien varustelu jää pysyvästi puutteelliseksi. Hänen mukaansa ankea, virikkeetön joutenolo karussa ja epäsiistissä sellissä ei liene omiaan estämään vastaavanlaisia mielenilmauksia. Asuinolosuhteilla voi oikeusasiamiehen mukaan olla vaikutusta vangin riskikäytökseen. Oikeusasiamies totesi, että sellien varustelua tulisi arvioida uudestaan siten, että ne vastaisivat paremmin ohjekortin nro 091/1011 mukaista⁵ yhden hengen sellin varustelua, elleivät yksittäistapaukselliset aivan välttämättömät vankilan omaisuuteen liittyvät turvallisuussyt muuta edellyttä.

Oikeusasiamiehen ja CPT:n kannanotoista huolimatta osaston C 3 sellikalustuksessa on ollut vuonna 2017 edelleen puutteita. Nyt kyseessä olevan kantelun tekemisen jälkeen annetussa ratkaisussa (EOAK/3296/2017) on todettu seuraavaa.

”Apulaisoikeusasiamies Pajuoja totesi voivansa yhtyä oikeusasiamiehen jo seitsemän vuotta sitten C-osaston sellien varustuksen puutteellisuudesta ja sen mahdollisista vaikutuksista osastolle asutettujen vankien käytöksestä esittämään. Ottaen huomioon sen, että C-osastoille sijoitetut vangit viettävät vuorokaudessa keskimääräistä pidemmän ajan sellissään, apulaisoikeusasiamies piti perusteltuna kirjeessä esittämäänsä tuolin lisäämistä sellin varustukseen. Sellin sängyn patjan osalta apulaisoikeusasiamies katsoi, että vankeuslaissa säädetty vankien käytössä olevista asianmukaisista asuintiloista edellyttää, että viranomaisen säännönmukaisesti tarkastaa ja arvioi sellien varustuksen muun muassa patjojen kuntoa ja riittävyttä ylipäänsä.”

Voin yhtyä aiempiin ylimpien laillisuusvalvojen kannanottoihin. En näe perusteita sille, että sellien varustelutaso poikkeaa muiden asuinostojen varustelusta. Suljetussa vankilassa kaikkien sellien kalustamisen lähtökohtana lienee turvallisuus ja tarkastettavuus, joten nämä vaatimukset täyttävän kalustuksen löytäminen myös osastolle C 3 ei voine olla mahdotonta. Tiedossani ei ole, onko tuoli jo lisätty sellien kalustukseen.

Viittaan vielä vankeuslain esitöissä todettuun:

”Vaikka vankiloiden olosuhteet ovat poikkeuksellisia siinä mielessä, että vankeuden tarkoituksena on rajoittaa henkilökohtaista vapautta, vankilaolosuhteisiin ei tulisi liittyä muita rankaisullisia elementtejä esimerkiksi siitä johtuen, että vangin asumisolot ovat rangaituslaitoksen ulkopuolella normitettuja yleisiä asuinolosuhteita heikommat.” (HE 263/2004, s. 93)

Kyseinen yleisperustelujen kohta liittyi sellien rakentamismääräysten mukaisuuteen, esim. sellin kokoon, mutta siinä ilmaistu periaate soveltuu myös sellin varustetasoon. Sellien riittävässä kalustamisessa on kyse myös vankeuslain edellyttämästä vankien asianmukaisesta kohtelusta

⁵ Tällä viitataan tuolloin voimassa olleeseen Vankeinhoitolaitoksen rakennusohjekorttiin: ”Kalusteiden tulee olla helposti tarkastettavia. Selli kalustetaan siten, että se on vaivattomasti siivottavissa, esimerkiksi kalusteet tukeutuvat seinään ja vieressä oleviin kalusteisiin. Yhden hengen esimerkkiselliin on merkitty kalusteiksi sänky, pöytä, vaatekaappi, tuoli, vetolaatikosto/tv-pöytä, kirjahylly ja kiinnitystaulu.”

ja laissa taatusta niin sanotusta normaalisuuseriaatteesta, jonka mukaan vankilan olot on järjestettävä niin pitkälle kuin mahdollista vastaamaan yhteiskunnassa vallitsevia elinoloja.

3.8 Tapaamistilat

Kantelijoiden mukaan tapaamiset järjestetään osastolla. Tältä osin kanteluun ei ole annettu tarkempaa selvitystä.

Vankeuslain 13 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan vankilassa on oltava soveltuvat tilat valvottuja ja asiamiehen tapaamisia varten. Suljetuissa vankiloissa on lisäksi oltava soveltuvat tilat valvomattomia ja 5 §:ssä tarkoitettuja lapsen tapaamisia varten. Vankilassa voi lisäksi olla soveltuvat tilat yhteydenpitoon videoyhteyden välityksellä.

Laissa ei säännellä sitä, miten tapaamistilat on sijoitettu vankilassa. Koko vankilan käyttöön tarkoitettujen tapaamistilojen lisäksi jollakin osastolla voi olla erikseen vain tuon osaston käyttöön tarkoitettuja tapaamistiloja. Selvää kuitenkin on, että osastosijoitus tai jonkin tapaamismuodon tilojen puuttuminen osastolta ei voi olla este tapaamisen myöntämiselle. Kunkin tapaamismuodon osalta päätös on tehtävä laissa mainittujen seikkojen perusteella. Tapaamistilan puuttuminen osastolta ei voi olla peruste olla järjestämättä tai myöntämättä tapaamista.

3.9 Sijoitteluperusteet osastolle C 3

Kantelijat pyysivät tarkastamaan kunkin sijoitusyyt osastolle C 3.

Vankeuslain 5 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan osastolle sijoittamisessa on otettava huomioon rangaistusajan suunnitelma, vangin yksilölliset ominaisuudet, ikä, vangin mahdollisuudet täyttää osallistumisvelvollisuutensa sekä vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen, vangin tai muun henkilön turvallisuus ja rikollisen toiminnan estäminen.

Minulla ei käytettävissäni olevan selvityksen perusteella ole aihetta epäillä, että Riihimäen vankila olisi ylittänyt sillä asiassa olevan harkintavallan.

3.10 Yhteenveto

Saamani selvityksen perusteella vaikuttaa siltä, että Riihimäen vankilan osastolla C 3 toteutuu puutteellisesti vankeuslain 8 luvussa vankiloille asetettu velvollisuus antaa vangille tilaisuus vahvistettuna työ- ja toiminta-aikana täyttää osallistumisvelvollisuutensa rangaistusajan suunnitelman toteutumista edistävässä toiminnassa. Myöskään vankiloille vankeuslain 11 luvussa asetettu velvollisuus vapaa-ajantoimintojen järjestämiseen vangeille ei vaikuta toteutuvan riittävästi.

Vankeuslain 5 luvun 1 §:n säännös, jonka mukaan vankilassa voi olla valvonnan asteeltaan ja toiminnoiltaan erilaisia osastoja ei syrjäytä laissa vankeuden tavoitteesta, vankien kohtelusta ja olosuhteista eikä toiminnan ja vapaa-ajan toiminnan järjestämisestä olevia säännöksiä.

Riihimäen vankilan osaston C 3 olosuhteet sekä vankien sellin ulkopuolisen ajan määrä ja laatu ovat jo kauan antaneet aihetta niin ylimmän laillisuusvalvojan kuin kansainvälisen valvontaelimen arvostelulle. Erilaisista tulostavoitteista huolimatta tilanne ei näytä vuosien myötä juuri-kaan muuttuneen. Joitakin parannuksia on yritetty tehdä, mutta vuonna 2017 ainakin ulkoiluolosuhteet ja sen myötä liikuntamahdollisuudet olivat heikentyneet aiemmasta.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.4–3.7 ja 3.10 esittämäni käsitykset Riihimäen vankilan tietoon.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Riihimäen vankilan johtajalle.

Lähetän päätökseni myös Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskukselle ja Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikölle.

Pyydän Riihimäen vankilaa ja Etelä- Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskusta toimittamaan minulle viimeistään 30.11.2018 selvityksen osaston C 3 päiväjärjestyksestä ja kunkin osastolle sijoitetun vangin sellin ulkopuolisen ajan määrästä sekä kunkin vangin toiminnan ja vapaa-ajantoimintojen laadusta ja ajasta, jonka vanki niihin voi käyttää. Pyydän selvittämään myös, miten osaston sellit on kalustettu.